

АКТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПОЛІПРЕДИКАТИВНОГО РЕЧЕННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Ю.П.Мельник

Стаття присвячена осмисленню поліпредикативних речень в англомовному дискурсі. Вивчаються мікро- та макрорівні, а також комунікативні інтенції мовців, тема-рематичні структури зазначених речень.

Ключові слова: англомовний дискурс, складане речення, поліпредикативне речення, мікро- та макрорівні, тема-риматичні структури.

Вступ. Розуміння речення на всіх етапах розвитку синтаксичної науки було досить різним. Кожна нова синтаксична концепція привносила у нього свої корективи. Неоднозначно тлумачиться речення і нині. Однак якщо спробувати відійти від існуючих у наш час трактувань цієї складної одиниці, то стане очевидним те загальне, що характеризує сучасне розуміння речення. Для сучасної синтаксичної науки характерним є чітке усвідомлення того, що за традиційним поняттям речення стоять два мовних явища, розрізняти які принципово важливо.

З одного боку, речення є певною **статичною** структурою, члени якої завжди виконують у її складі одну й ту саму незмінну роль. Ця структура володіє комплексом синтаксичних категорій особи, часу та модальності, що об'єднуються у поняття **предикативності**.

З іншого боку, речення є мінімальною комунікативною одиницею, тобто відносно завершеним висловленням, яке виділяється специфічними інтонаційними сигналами. Речення як комунікативна одиниця тісно пов'язане із ситуацією мовлення і за допомогою своїх специфічних засобів (інтонації та словопорядку) відображає «функціональну перспективу», «комунікативне завдання», яке виникає у процесі мовлення.

Розглянуте з цієї позиції речення – структура **динамічна**, оскільки залежно від тієї чи іншої ситуації мовлення смислове співвідношення між членами речення, яке відображається у словопорядку та інтонації речення і складає, власне, його структуру як комунікативної одиниці рухоме і може бути (на відміну від нерухомого граматичного членування) різним в одному і тому самому вербально-граматичному комплексі. Саме тому на основі одного словесно-граматичного комплексу як статичної структури речення може бути утворене кілька комунікативних елементів.

Зрозуміло, що як комунікативна одиниця речення функціонує саме в мовленні; залежно від ситуації виникає смислове членування, яке визначає порядок слів та інтонацію [1: 8-9].

Метою цієї статті є виявлення особливостей актуального членування (далі – АЧ) полі предикативного речення (далі –ППР) та встановлення зв'язку між комунікативною організацією речення і текстом.

Об'єктом дослідження є феномен АЧ.

Предметом дослідження виступає АЧ ППР у художніх текстах.

Матеріалом дослідження послужили тексти англомовних письменників ХХ століття: Маргарет Етвуд та Дж. Апдайк.

До розгляду комунікативних характеристик речення однією з перших підійшла В.А.Белошапкова, яка справедливо зауважила, що природа складного речення може бути чітко та без суперечностей роз'яснена лише з позицій такої синтаксичної концепції, в якій розрізняються статичний та динамічний аспекти розглядуваної структури та пов'язані з ними поняття речення як предикативного утворення і як комунікативної одиниці [1: 23].

Вчення про актуальне або смислове членування речення (далі – АЧ), праобраз якого виник більше ста років тому (психологічний синтаксис ХІХ століття), сформувалося у лінгвістичному плані у середині ХХ століття і нині є абсолютно самостійним напрямком у теорії мовознавства.

Уперше питання про АЧ речення у загальному плані й, зокрема, стосовно англійської мови було поставлене і розроблялося Празькою лінгвістичною школою (В.Матезіус, Я.Фірбас, Ф.Данеш, І.Вахек та інші). Пізніше на матеріалі російської мови ця проблема вивчалася І.Ковтуновою, О.Лаптевою, О.Селіверстовою, А.Пумпянським, І.Распоповим та деякими іншими, засобами тема-рематичного поділу висловлення в українській мові займалася Н.Меркулова, а на матеріалі сучасної англійської мови цю проблему досліджували К.Крушельницька, Н.Слюсарєва, Л.Черняховська, В.Шевякова, В.Івшин, О.Александрова, М.Berry, С.Cloran, А.Downing, Р.Fries, М.Halliday, R.Hasan, М.А.Gomez-Gonzalez та іншими.

Концепція про співвідношення актуального та формально-граматичного членування речення висувалася В. Матезіусом як одне із основних завдань у розробленні теорії комунікативного (актуального) синтаксису. Однак у працях зарубіжних англістів (В.Крейзінга, Г.Палмер, Дж.Керм, Г.Суїт, О.Єсперсен, Г.Поутсма та інших) знаходимо лише окремі висловлювання про співвідносність граматичних та логічних категорій, окремого ж дослідження, яке б стосувалося актуального і формально-граматичного членування складного та складнопідрядного або поліпредикативного речення, засобів вираження АЧ, у їхніх роботах не виявилось.

Результати проведеного дослідження. Тоді як АЧ простого неускладненого речення вивчено лінгвістами досить ґрунтовно, АЧ ППР є лакуною, яку ще потрібно заповнити. Зрозуміло, що просте речення є більш багатим матеріалом для дослідження, оскільки воно має обмежену кількість компонентів, як правило, однонаправлену функціональну перспективу і, відповідно, легше піддається формалізації. Але всупереч думці деяких дослідників про те, що ППР не підходить для моделювання АЧ [2], ми спробуємо виявити загальні закономірності АЧ ППР і на основі цього визначити найтипівіші схеми їх тема-рематичного поділу і простежити, як комунікативний аспект ППР корелює із структурно-семантичним. Тут ми будемо використовувати класифікації ППР, розроблені провідними вченим у цій сфері М.С. Поспеловим (у русистиці) та М.Я. Блохом (в англістиці), а також класифікацією англійських складнопідрядних речень, що подається у Collins Cobuild English Grammar [3,4,5].

Серед складнопідрядних речень (далі – СПР) протистоять одне одному за низкою ознак речення двох типів. Услід за В.А Белошапковою назвемо речення першого типу розчленованими, а другого – нерозчленованими. Для нерозчленованих речень обов'язковою ознакою є віднесеність підрядної частини до одного слова головної; для розчленованих речень характерна віднесеність підрядної частини до всієї головної частини у цілому, хоча при деяких ускладненнях побудови головної частини можливі і відхилення від типової для розчленованих речень співвіднесеності частин [1: 220].

Варто зауважити, що ми підтримуємо точку зору І.Ф. Вардуль стосовно того, що підрядне речення є реченням. Хоча підрядна частина і утворює компонент іншого речення, вона, проте, не втрачає властивостей речення [6:220].

Отже, складнопідрядне речення можна представити як результат (однократного чи багатократного застосування) мисленневої операції ускладнення, яка полягає в об'єднанні двох ізольованих *простих речень*

з перетворенням одного з них у компонент іншого [6:221]. Тож якщо теорію АЧ речення можна застосовувати до простого, а складне, як це зазначалося вище, є конгломератом простих речень, то зрозуміло, що теорія АЧ може застосовуватися і до членування складного речення, щоправда, у значно складнішій модифікації. Однак тут, природно, виникає питання: чи збігаються категорії простого речення, тобто виділення теми і реми, з категоріями складного речення? Або в іншому формулюванні: чи можна при дослідженні складних синтаксичних сполук керуватися принципом тема-рематичного аналізу, який був вироблений на матеріалі простого речення?

Труднощі виникають через те, що дотепер ще не вирішене базове питання про можливість опиратися на композиційну структуру складного речення при дослідженні його актуального аспекту. Спроби, зроблені у цьому напрямку, привели деяких дослідників до ідеї багат шаровості актуального членування, що пов'язано із багат шаровістю самих предикативних конструкцій у межах складнопідрядного речення. На думку Н.Слюсарєвої, сама ідея багат шаровості АЧ у поліпредикативних конструкціях є досить перспективною [7:162].

У своїй роботі ми використовуємо терміни макрорівень та макрорівень АЧ, а також мікротему (Т) та мікротему (R). Макрорівень означатиме верхній ярус АЧ ППК, макрорівень – комунікативну організацію компонентів СР (тобто актуальне членування всередині Т і R). У випадку із СПР ми матимемо справу із двоступінчастим АЧ незалежно від його структури. У межах загального макрополя речення виділяються яруси, які відповідають кількості зв'язаних ланцюгів, тобто тема-рематичних структур підрядних речень. При цьому надзвичайно важливим є те, що кількість підрядних речень не порушує бінарності структури АЧ всього СПР. У складному реченні (далі – СР) на тема-рематичні структури кожної його частини накладається загальний контур втілення комунікативної інтенції мовця. Саме тому Н.Слюсарєва вважає, що принцип напруги, введений у лінгвістику К.Боостом, краще проявляється саме у складних реченнях, а не в простих [7: 172]. У СР принцип поля напруги стає провідним і одним з головних конституруючих принципів, який протиставляє СР сукупності простих, що передають аналогічне значення. Пор.:

There are still saints, though they no longer sit in quiet rooms or deserts, with their memento mori skulls and their doglike lions resting at their feet; instead they writhe in contorted poses, stuck full of arrows or tied to stakes (M. Atwood). → There are still saints. They no longer sit in quiet rooms or deserts, with their memento mori skulls and their doglike lions resting at their feet. They writhe in contorted poses, stuck full of arrows or tied to stakes.

Єдність напруги у СПР підтримується, окрім чисто структурних засобів – сполучників, сполучних слів і різних займенників, також і інтонаційним малюнком, який робить будь-яке висловлення, аж до однослівного, окремою самостійною одиницею. Підкреслимо, що, на думку Н.Слюсарєвої, в СПР, навіть більшою мірою, аніж у будь-яких інших структурах, визначення тематичної сфери і мікротемати залежить від зв'язку із попереднім контекстом. Якщо ж це ініціальне речення тексту, то макротемою виступає безпосередньо фізична реальність (ситуація), крім того, початковим рядкам завжди передують назва, і актуальний аспект цих рядків має визначитися уже у відповідності до їх розміщення у середині контексту.

Доцільним, на нашу думку, є розгляд АЧ розчленованих СПР, до яких ми згідно зобраними класифікаційними схемами відносимо СПР з підрядними адвербіальними. Справа у тому, що саме ці підрядні частини належать до всього головного речення, і більшість з них мають позиційну

свободу СПР з такими підрядними можна легше, аніж у випадку з нерозчленованим СПР, перетворити у послідовність простих речень без смислових втрат. Напр.: *Nobody teaches this any more, so I hunt through the library, searching for instructions.* [15: 234]. → *Nobody teaches this any more. That's why I hunt through the library, searching for instructions.*

СПР розчленованої структури є розчленованим і в комунікативному відношенні, тобто поділ на мікротему і макрорему є чітким і однозначним, крім того, у смислового відношенні адвербіальні підрядні речення завжди характеризують або уточнюють інформацію, яка подається у головному, тобто повідомляють щось нове, важливе, комунікативно значуще. Вони частіше, аніж підрядні в нерозчленованих СПР, здійснюють правобічну комунікативну функцію (тобто здійснюють власне продовження текстової інформації). Звичайно, порядок слідування частин СПР (як і порядок слів у простому реченні) є важливим показником АЧ. Саме тому, якщо підрядне речення знаходиться у препозиції до головного, воно у більшості випадків виражає мікротему СПР, макрорема ж знаходиться у підрядному. Напр.: *The serious part is their bodies. I sit in the hall with the cradled telephone, and what I hear is their bodies. I don't listen much to the words but to the silences, and in the silences these bodies recreate themselves, are created by me, take form. When I am lonely for boys it's their bodies I miss* [15: 234]. .

Усі розчленовані СПР розпадаються на СПР з підрядним – темою і підрядним – ремою. Як показує проаналізований нами корпус речень, адвербіальні підрядні частіше за все рематизуються, знаходячись у постпозиції до головної частини. Напр.: *She had an advantage over the English women, though: she was of no class* [14: 38]; *There are things I need to ask her* [14: 38]; *It's hard to tell how many of them there are altogether, because of the identical pillowcases.* (CE, 410); *I am not the center of her story, because she herself is that* [16: 338]; *They don't come running over, but stop and stare, as if new people, as if I've never lived here* [16: 124].

Підрядні речення у розчленованих СПР є типовими виразниками темпоральної, каузативної або концесивної реми тощо. Але слід відмітити, що підрядні виражають дані типи реми на макрорівні, іншими словами, на першому (верхньому) ярусі АЧ, який відображає узагальнене сигніфікативне значення речення. Якщо ж говорити про безпосереднє смислове навантаження речення, то воно визначається семантико-комунікативним наповненням обох речень, переважно підрядного (рематичного) речення на мікрорівні. Так, у реченні *She moves around so I can see her, her bright blue eyes looking at me over the top of her nurse's mask* [14: 173] підрядне речення наслідку тут використовується як макрорема. На комунікативному ж мікрорівні ми маємо справу із статально-об'єктним рематичним комплексом, головною метою останнього (що є ремою) є донести нову інформацію до читача. Таким чином, на макрорівні кожний з компонентів розчленованого СПР володіє своїм АЧ, і саме воно визначає смисл речення. Стосовно нерозчленованих СПР, то вони є дещо складнішим випадком у плані АЧ. Перш за все необхідно підкреслити, що атрибутивні підрядні, являючи собою приклад кваліфікативної реми на макрорівні, «ведуть себе» абсолютно по-різному на рівні комунікативної структури компонентів СПР. Слід відмітити, що атрибутивне підрядне може поширювати або відновлювати або тему підрядного речення, або ж його рему. У першому випадку атрибутивне підрядне разом з темою головного утворює Т (макротему) СПР, у другому ж воно є продовженням власне реми, яка є частиною головного речення і разом з ним утворює R (макрорему) всього СПР.

У семантичному відношенні всі атрибутивні можуть бути поділені на дескриптивні (ті, що поширюють тему і рему) і рестриктивні (ті, що лімітують тему і рему), а також аппозитиви, які необхідним чином відновлюють компоненти комунікативної структури складного речення [4:308]. У дисертації І.В. Драчук [8] наводиться твердження про те, що ППК з рестриктивним підрядним реченням є одним висловлюванням з особливим типом номінації одного з членів висловлювання, тоді як речення з дескриптивним підрядним є поєднанням двох висловлювань, тобто являє собою складну структуру у комунікативному плані. Різниця між цими двома типами підрядних атрибутивних проявляється і на рівні АЧ. Якщо мова йде про СПР з підрядним дескриптивним, то за комунікативною структурою воно найбільш схоже на розчленоване СПР. Підрядна частина завжди несе комунікативно значущу інформацію, тобто є комунікативним центром. Такі СПР композиційно повторюють будову тексту, реалізуючи ланцюговий (1), паралельний (2), паралельно-ланцюговий (3) та променеподібний (4) типи зв'язку, які є характерними для зв'язного тексту. Продемонструємо це на прикладах:

*Usually there would be a tide line of empty cups and glasses and plates with scraps of food surrounding it, **which I didn't like as much** [16:188]* (рема головного речення переходить у тему підрядного).

Схема: $T_1 - R_1$

↓

$T_2 - R_2$.

*A machine **that vends cans of soft drinks** purrs in the rear of the store, next to the rack of plastic eggs holding gossamer panty hose [17: 255].*

(тема головного і підрядного одна й та ж сама).

Схема: $T_1 - R$

↓

R

*The girl, **who had delivered her rebuff with yet that languid provocative sideways tug of the eyes that Kushite women affect in potentially compromising social intercourse, was strolling past the window of a cinq et dix, and the ill-assorted muchness of its windows – the gimmicky, plasticky, ball-and-jacky, tacky, distinctly dusty abundance of these toys, tools hobby helps, and cardboard games – agitated Ellellou's breast with the passion to destroy, to simplify, to make riddance of** [17: 253].*

Схема: $T_1 - R_1 - R_2$

↓

R

*She understands that **this is one of the rooms that are usually shown to tourists, the room where they were going to sell the local arts and crafts, a long time ago** [15: 294].*

Схема: $T_1 - R_1$

↓

$T_2 - R_2 - R_3$

*She can't tell from holding this hand **whether or not Lora is breathing** [15: 298].*

Схема: $T_1 - R_1 \rightarrow T_2 - R_2$

Як це видно з прикладів, підрядна частина формально залежить від іменника чи займенника в головній частині, містить повідомлення про предмет, який виражений цим іменником чи займенником, і в цьому сенсі визначає його. Однак, на думку В.Гладрова, іменник чи займенник у головній частині не потребує за своїм смыслом такого визначення: він і без того вже має певне значення. Вчений стверджує, що таке підрядне речення має власне інформативне ядро [9 : 258].

Таким чином, зв'язок між головним реченням і підрядно-дескриптивним у семантико-комунікативному аспекті можна позначити як кваліфікативний, а тема-рематичні схеми таких СПР будуються на основі ланцюгового і паралельного зв'язку.

З точки зору АЧ СПР і комунікативної прогресії тексту більше значення має, куди саме входить підрядне речення – в Т чи R СР. Справа у тому, що підрядне речення як продовження реми головного речення часто «просуває» текстову інформацію, здійснюючи правобічну комунікативну функцію. Іншими словами, таке підрядне може бути носієм основної лінії розповіді, а може становити «тупикове» з точки зору текстової прогресії, відгалуження, якщо ж підрядне – частина мікротеми, то воно, безумовно, здійснює лівобічну комунікативну функцію у тексті, по суті, не просуваючи розповіді, а збагачуючи чи пояснюючи її. Паралельний тип зв'язку (тобто вертикальне, а не горизонтальне розгортання структури) це підтверджує.

Атрибутивні підрядні рестриктивного типу, а також підрядні апозитиви «ведуть» себе дещо по-іншому. Підрядні такого типу, як правило, конструктивно і змістовно відновлюють головну частину речення. Вони не є самостійними компонентами АЧ, а входять разом із антецедентом, як не первинний ступінь сегментації, до складу теми чи до складу реми всього висловлення. Підхід до таких речень зумовлений тим, що всередині мікротеми і макрореми можлива подальша диференціація на тему /рему другого порядку [9: 258]. З точки зору АЧ, зв'язок між головним і підрядним реченням може бути позначений як інклюзивна (комплетивна), тобто і в структурному, і в комунікативному плані підрядне входить до Т чи R речення. Стосовно макрорівня, то між тема-рематичними компонентами речень у складі таких СПР можливі різні типи зв'язку. Напр.:

He snuck up on Prue, who was reading comic books on the dock, dangling her legs in the water [14:208]; 2) *How can you lose something that was never yours in the first place?* [14: 209].

Стосовно підрядних додаткових або з'ясувальних, слід зауважити, що вони мають різний ступінь смислової та конструктивної спаяності з ремою головного речення. Тут варто виділити три групи.

До першої групи входять власне нерозчленовані СПР з підрядними об'єктами. У таких СПР підрядна частина не виступає ремою головного речення. Підрядне у цьому випадку семантично та інтонаційно невіддільне від головного. У цьому смислі такі СПР нічим не відрізняються від простих речень з об'єктною ремою. Напр.:

Why do you believe what they say? [15: 32].

Зв'язок між головним та підрядним реченнями у плані АЧ можна назвати інклюзивним, тобто підрядне речення «включається» в рему головного речення і ніби відтворює її. Стосовно ж питального слова (відносного займенника) *why*, то ми вважаємо, що воно разом із групою присудка утворює двовершинну рему. Зміст невідомого елемента, вираженого питальним словом, розкривається потім як рема відповіді, конкретизується, наповнюється змістом у подальшому контексті. І лише в окремих випадках відносний займенник як частина макрореми СР виступає як тема рематичної частини підрядного речення. Напр.:

What she wants is something legitimate to say. [15: 66].

Оскільки статус питально-відносного займенника все ще є дискусивним (у кожному конкретному випадку цей займенник несе різне смислове навантаження) і оскільки такі підрядні входять у макрорему всього СПР (вони не можуть функціонувати окремо від головного речення), то семантичний тип реми будемо визначати подібно до простих речень.

Другу групу складає інший структурно-семантичний тип СПР з підрядним з'ясувально-об'єктним. Напр.:

And I can't believe it's changed [16:15].

І головна, і підрядна частини несуть комунікативно-значущу інформацію. Тема-рематичне членування на макрорівні проходить на межі між предикативними одиницями, тоді як кожна з них має своє власне тема-рематичне членування. Воно може бути представлено таким чином:

$$\begin{array}{c} T_1 - R_1 \\ \downarrow \\ T_{ob} - (T_{1/2} - R_2) \end{array}$$

Третю групу складають СПР з підрядними з'ясувально-об'єктними, які займають проміжне місце між нерозчленованим та розчленованим СПР. Як правило, це речення, що репрезентують непряму мову та інтелектуальну діяльність людини. Річ у тім, що головне речення у таких СПР не несе значущої комунікативної напруги, а лише вводить підрядне речення, у якому конденсується вся важлива інформація. Тема-рематичне членування на макрорівні таке ж чітке і однозначне, як і в розчленованих СПР. М.Я Блох говорить про такі СПР: «Indeed, it is reportive sentences that the principal clause is more often than not reduced to an introductory phrase akin to a parenthesis of additionally specifying semantics, so that the formally subordinate clause practically absorbs all the essential information rendered by the sentence» (Блох, 1994: 307-308). Напр.:

Cordelia says it will be better for me to think back over everything I've said today and try to pick out the wrong thing [16: 122].

Речення такого типу можна розглядати як нерозчленовані з певною обережністю, оскільки підрядне речення комунікативно не залежне від головного, воно слугує комунікативним центром всього ППК. Головні речення всього лише вносять висловлювання, які виражаються підрядними, до якоїсь особи (його мовлення чи розумової діяльності) чи групи осіб. У плані Ач релевантним є лише підрядне речення. Головне речення у таких СПР може бути прирівняно до метамовних засобів тексту (так званий метатекстовий плеоназм, див. Вежбицька, [10: 420-421], які, з одного боку, слугують меті композиції і стилю тексту, а з іншого боку, є зручним засобом подачі комунікативно значущої інформації, яка контамінується у підрядному реченні (чи прямій мові). У тема-рематичній схемі речення ці структури можна позначити як Tt («Textual Theme» – «текстова тема»). Цей термін запозичено у Хелідей [11: 52]. До цієї групи ми також будемо включати СПР з прямою мовою. Напр.:

"Are you getting enough sleep, dear?" says my mother. [16: 302].

He says sharply, "So you think I should've drunk with Janice." [18: 59].

Найпоширеніша тема-рематична схема таких речень: **T- R -Tt** або **Tt-T-R**.

Своєрідність речень з Tt полягає у тому, що у них одночасно представлені дві проекції комунікативної функції. Одна проекція вмонтовується у текст розповіді, яка співвідноситься із ситуацією, що відображена у ній. Друга проекція співвідноситься із самою ситуацією спілкування, у межах якої будується повідомлення про подію, що виражена у реченні. Так, якщо наведені вище приклади речень ми будемо вживати без Tt, то у переважній більшості випадків важлива для читача інформація не буде ані втрачена, ані викривлена. Г.А.Вейхман називає такі компоненти СПР ("he said (that)") недискретним (вільним) модусом, оскільки «по відношенню до диктуму воно може займати різні позиції (пре-, інтер-, інтер-, і постпозицію) і можуть бути навіть

викресленими без великих втрат для структурної завершеності диктума» [12: 98].

Напр.: *Marcia wonders what will happen if she gets fired* [14: 230].

He thinks it will promote team spirit [14: 235].

Despite its uninformative exterior, Marcia finds this building sinister, but that may be because she knows what goes on inside it [14: 226].

Правомірність такого підходу підтверджується і думкою Н.Д.Арутюнової про те, що пропозиція підрядного є семантичним центром з'ясувального речення. Головне ж речення дає модальну характеристику, установку по відношенню до пропозиції, яка виражена підрядним реченням [13: 56-70]. Однак варто зауважити, що СПР, які включаються нами у цю групу, відрізняються за семантикою ініціального дієслова: *wonders, thinks, explained, asked* тощо, що все ж привносить певні відтінки значення у виражену автором інтенцію через семантичну направленість предиката.

Напр.: *The bell rings again, and Portia knows that something bad is about to happen.* [14: 200].

Prue explained who had been guilty of the daughters' alliterative names [14: 200].

I asked him when she'd be back. He said he had no idea [14: 186].

Уніфікувати СР досить складно. Важливу роль у розмежуванні СПР з підрядними об'єктними відіграє не лише контекст, але й інтонація, а також семантика дієслова у головній частині (дієслова, що вводить підрядну частину). Незважаючи на те, що у багатьох випадках **Tt** необхідна для правильного розуміння інформації, яка криється у рематичній підрядній частині (оскільки вона є невід'ємним елементом предикативного висловлювання) і оптимальної організації тексту, для АЧР (виділення найважливішої інформації у реченні) вона нерелевантна. Пор. з нерозчленованими СПР з об'єктним підрядним іншої структури (група 1: *Why do you believe what they say?* [15: 3]. У цьому прикладі інформація, яка викладається у підрядному реченні вже відома читачеві, а важлива інформація полягає у питанні (чому ти віриш?).

Таким чином, тема-рематичне членування СПР може бути представлено такими схемами і відповідно такими типами зв'язку:

для СПР розчленованого типу: **T(T-R) – R(T-R)**, рідше: **R(T-R) – T(T-R)**

Тип зв'язку: ланцюговий (А), паралельний (В), променеподібний (С).

1А. *If they won't recycle at one end, they'll have to be recycled at the other,*" he says [14: 238].

1А. *When he came into the coffee-house on Tuesday nights, she would greet him with a nod, a smile* [14: 238].

1В. *Instead she treated him / as if he were a fellow professional, an initiate, like herself* [14: 61].

1С. *I avoid looking at the small beer belly that's grown on him, / though I'm aware of it, of the changes in his body, / as he must be of mine* [16: 388].

2) для СПР з підрядним об'єктним: **T₁–R₁**

↓
T_{ob}

Тип зв'язку: ланцюговий (А), паралельний (В).

2А. *Jody says we could get trashed, by the male art establishment* [16:392]

2А *There is no point telling her she shouldn't have done such a thing* [16:376].

2В. *I think I may cry* [16: 376].

3) для СПР з підрядним атрибутивним, що стосується теми:

T₁- R₁

↓

R_a

Тип зв'язку: паралельний (А), ланцюговий (В).

3А. *Carolyn, who has an angelic moon face framed in a Dutch cut with dark bangs, calls herself a fabric artist* [16: 392].

3В. *We greeted each other on sight with the outstretched hands, the hugs, the cries of surprise and delight that women are supposed to make / who haven't seen each other for a while* [16: 314]. ..

4) для СПР з підрядним атрибутивним, що стосується реми:

T₁- R₁

↓

R_a

Тип зв'язку: ланцюговий (А), паралельний (В), променеподібний (С).

4А. *Every man has his own rhythm, which remains the same* [16: 388].

4В. *I slept rolled up in the duvet, still in my black dress, which I did not have the energy to take off* [16: 441].

4С. *John comes to visit, a tentative move toward reconciliation, which I think I want as well* [16: 400].

5) для СПР з Tt: Tt – T– R / T-R- Tt / T- Tt -R

Тип зв'язку: паралельний + ланцюговий (А).

5А. *Now I slump in Murray's, drinking wishy-washy coffee, while Cordelia talks and I wonder why I have agreed to this* [16: 314].

5А. *She wants me to see what has become of her, since her days of sloth and overeating and failure* [16: 314].

Таким чином, проведене дослідження показує, що ППР має два рівні АЧ (рівень загальнопредикативної структури та предикативних мікроструктур). Саме через наявність принаймні цих двох рівнів АЧ в ППР у них наявними є два типи зв'язку: на макрорівні (зв'язок між макротемою та макроремою з урахуванням семантичних взаємовідношень головного та підрядного речень), що є притаманним тому чи іншому СР, а також на мікрорівні (між темою та ремою компонентів СР). Тема-рематичні структури всередині ППР взаємодіють за допомогою ланцюгового, паралельного, паралельно - ланцюгового та променеподібного типів зв'язку.

Зазначені вище типи розгортання тема-рематичних структур збігаються у загальних рисах із сучасними психолінгвістичними принципами побудови текстів, де виділяються три типи зв'язку текстових суб'єктів та предикатів, які утворюють різні структури тексту, а саме ланцюгову, паралельну та розгалужену структури.

Для встановлення комунікативного завдання речення важливий не макрорівень (який дає нам загальне уявлення про комунікативну макроструктуру), а мікрорівень, який дає змогу нам встановити, про що саме йдеться у реченні, і визначити семантичний тип рематичних комплексів, з яких у кінцевому підсумку складається смисл речення.

Перспективним у зазначеному руслі є дослідження розгортання поліпредикативного речення, яке містить декілька вузлів різноманітних когніцій з урахуванням їх логіко-семантичних, семантико-структурних та текстограматичних особливостей у багатошаровому, ієрархічно-організованому лексиконі.

ACTUAL ASPECT OF POLYPREDICATIVE SENTENCE IN THE ENGLISH LITERARY DISCOURSE

Ju.P. Melnik

The article deals with functional perspective of a complex sentence in English discourse. The functional perspective of a complex sentence is distinguished here at two levels: microlevel and

macrolevel. Theme and rheme structural patterns are represented by such types of connection: parallel, chain-type, parallel-chain-, and ray-type. The communicative intention of a speaker is reflected in theme-rheme structure of each sentence part. It is stated that a clause is a centre of communicative stress.

Key words: English discourse, complex sentence, polypredicative sentence, microlevel and macrolevel, theme-rheme structures.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белошапкова В.А. Сложное предложение в современном русском языке. – М., 1967.
2. Ившин В.Д. Коммуникативный синтаксис современного английского языка (актуальное членение предложения): дисс.... д-ра филол. наук. – М., 1992. – 429 с.
3. Поспелов Н.С. Сложноподчиненное предложение и его структурные типы // ВЯ. – 1959. – №2. – С.19 – 27
4. Blokh A Course in Theoretical English Grammar. – Мю: Высш. шк., 1983. – 383 с.
5. Collins Cobuild English Grammar. – The University of Birmingham: Harper Collins Publishers. – 1990. – 486 p.
6. И.Ф.Вардоль Основы описательной лингвистики (синтаксис и супрасинтаксис) . – М.: Наука, 1977. – 350 с.
7. Слюсарева Н.В.А. Проблемы функционального синтаксиса современного английского языка. – М.: Наука, 1981. – 205 с.
8. Драчук И.В. Придаточное предложение в системе синтагматики и синтаксиса (на материале современного английского языка): дисс. ... канд. филол. наук. – Самара, 2002. – 164 с.
9. Гладров В. Функциональный анализ сложноподчиненных предложений // Коммуникативно-смысловые параметры грамматики и текста: Сб. ст./ сост. Н.К. Онипенко. – М.:Эдиториал УРСС, 2002. – С. 254 – 266.
10. Вежбицкая А. Метатекст в тексте // НЗЛ.– 1978. – Вып. 8. - 478 с.
11. Halliday M.A.K. The Place of “Functional Sentence Perspective” in the System of Linguistic Description // Papers on functional Sentence Perspective Ed. By J.Lyons. Great Britain, 1970. – 140-165
12. Вейхман Г.А. Лингвистика текста и проблема сложноподчиненных предложений // ВЯ. – 1984. – №5. – С. 95 – 107
13. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл. Логико-семантические проблемы. – М: Наука, 1976. – 383 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

14. Atwood Margaret Wilderness tips // Seal Books McCleand Bantam, Inc. Toronto. – 1999.– 242 p.
15. Atwood Margaret Bodily Harrm // Seal Books McCleand Bantam, Inc. Toronto. – 1988.– 301 p.
16. Atwood Margaret Cat’s Eye // Seal Books McCleand Bantam, Inc. Toronto. – 1988.– 301 p.
17. Updike John The Coup. – Toronto. Ballantine Books Copyright, – 1978. – 318 p.
18. Updike John Rabbit, Run. – СПб, Антология, КАРО, 2005. – 352 с.

Надійшла до редакції 3 листопада 2009 р.